אֵין יוֹצְאִין מִסּוּכָּה לְסוּכָּה - כיון שלמדים מהפסוק להלן שצריך לעשות סוכה שישב בה שבעה ימים (רש"י לעיל ע"א), ויש שפירשו, שאין לצאת מסוכה לסוכה משום בזיון הסוכה הראשונה, ומה שאמרו שטעמו של רבי אליעזר הוא מהפסוק 'תעשה לך שבעת ימים', הוא רק לענין שאין עושים סוכה בחולו של מועד (ר"י מלונדל; מאירי).

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יוֹצְאִין מִסּוּכָּה לְסוּכָּה, שיכול לישב פעמים בזו ופעמים בזו ואין חשש בזיון לסוכה הראשונה (מאירי, לשיטתו שהטעם הוא משום בזיון, ראה ביאורנו לעיל בסמוך). ויש שכתב, שאף חכמים מודים לרבי אליעזר שלכתחילה ישב באותה סוכה כל החג, אלא שלדעתם אם יצא אינו מפסיד את מצות הסוכה שישב בה בתחילה (חמד משה או"ח תרלז בדעת מהרי"ל הלכות סוכות יז, אולם ראה ביאורנו לעיל סוף ע"א, שיש שסובר שגם לדעת רבי אליעזר לא הפסיד).

וְעוֹשִׂין סוּכָּה בְּחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, ודוקא אם לא כיוון מלאכתו למועד, שאין לעשות מלאכה בחול המועד אם נתכוון לעשותה במועד (מאירי). ויש שכתב, שאף אם הזיד ולא עשה סוכה מערב החג, יכול לעשות בחול המועד (רמב"ם סוכה ו, טו). ויש שכתב, שאף אם רוצה להניח את סוכתו ולעשות אחרת מותר (פסקי ריא"ז ד, ה, וכע"ז בעמק סוכות לעיל י, א). ■ להלכה, מותר לעשות סוכה בחול המועד אף אם במזיד לא עשה זאת קודם החג [כדעת הרמב"ם] (שו"ע או"ח תרלז, א), וכן להרחיב סוכה קיימת לצורך סעודת ברית וכדו' (מקור חיים שם), שניכר שעשייתה היא לצורך המועד, מותר לעשותה אף בפרהסיה (ביאה"ל תרמ, ו, בשם הביכורי יעקב).

ומותר לעשות סוכה בחול המועד, אולם רק אם אין זו מלאכה גמורה, כגון הנחת הסכך על קורות קבועים (מאירי; מאמר מרדכי או"ח תרלז, ב). ויש שכתבו, שמותר אף במלאכה גמורה, שמצוה שהיא צורך המועד מותר אף במלאכת אומן (ביאה"ל תרלז, א ד"ה עושה; כף החיים שם, ד, וראה פרטים נוספים במשנ"ב מהדו' דרשו שם הע' 4).

אָמַר קְרָא חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים, עֲשֵׂה סוּכָּה הָרְאוּיָה לְשִׁבְעָה - שתשמש בפועל כל שבעת ימי החג (ע"פ רא"ה). ויש שגרס 'עשה סוכה לשם חג של שבעת הימים' (רש"י, וראה הגהות וציונים במהדו' עוז והדר, שיש שגורסים 'עשה סוכה לשבעה').

וְרַבָּנָן הָכִי קָאָמַר רַחֲמָנָא עֲשֵׂה סוּכָּה בָּחָג - שיעשה סוכה שישב בה בחג, סוכה אחת או יותר ואפילו בתוך החג (ספר המאורות). ורבי אליעזר דעתו כבית שמאי שדרשו (לעיל ט, א) מכתוב זה שצריך שתהיה הסוכה לשם החג, ולכן דרש את המשך הכתוב 'שבעת ימים' שצריך סוכה אחת לכל השבעה ימים (ערוך לנר לעיל שם; שפת אמת), ולדברי הכל צריך שתהא הסוכה ראויה לשבעה, ודעת חכמים שהימים שעברו אינם חיסרון בעצם הסוכה כיון שהיא עצמה ראויה לשבעה (שפת אמת).

אֲבָל יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּסוּכָּתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, דִּכְתִיב כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת, מְלַמֵּד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל רְאוּיִם לֵישֵׁב בְּסָכָּה אַחַת, ולא ניתן לפרש שהכתוב מדבר באופן שכולם שותפים בה, כיון שבשותפות של כל ישראל אין לכל אחד שוה פרוטה בסוכה, ומוכרח שיוצאים כולם בסוכה שאולה (רש"י), שכל שאין בחלקו שוה פרוטה אינו נחשב 'לכם' (מנחת חינוך מצוה שכה אות יא, בדעת רש"י), אולם בדבר שהוא בבעלותו היחידית, נחשב שלו גם אם אין בו שוה פרוטה, ולכן יוצאים בערבה אף שאין בה שוה פרוטה (עמק ברכה, כא), ויש שכתב, שכיון שחלקו מועט, בהכרח שיושב אף בחלק חבירו על ידי שמשאילים זה לזה (שערי תשובה או"ח תפב, א, בדעת רש"י). ויש שביאר, שאם יש דין 'לך משלך' בסוכה, גם בשותפות אין יוצאים ידי חובה, ומאחר שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת, על כרחך שאין דין 'לך משלך' בסוכה, ולא נתמעט מ'לך' אלא גזולה [וכדלהלן בגמ'], אבל שאולה כשרה (תוס').

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכוּ' מֵיבָעֵי לֵיהּ לְגַר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר בֵּינְתַיִם וְקָטָן שֶׁנִּתְגַּדֵּל בֵּינְתַיִם - שכיון שנעשה כעת אזרח ונתחייב במצוות, מותר לו לעשות סוכה בחולו של מועד ויוצא בה אף שלא ישב בה כל שבעת הימים, אבל מי שהיה אזרח קודם לכן, אף אם נאנס אינו יכול לעשות סוכה בחולו של מועד (ערוך לנר), ודוקא אם נאנס ולא ישב בסוכה יום שלם, אבל אם ישב מקצת היום לא הפסיד מצות סוכה (הערות הגרי"ש אלישיב לעיל ע"א), ויש שהסתפק, האם בכל אופן שלא ישב לא קיים, אף שהיה פטור כגון מצטער, או שרק אם היה מחוייב ולא קיים הפסיד, אבל מצטער שלא היה מחוייב בסוכה, לא הפסיד ומקיים מצוה בשאר הימים (מנחת שלמה).

מְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הָעַצְלָנִין שֶׁאֵין יוֹצְאִין מִבָּתֵּיהֶן בָּרֶגֶל דִּכְתִיב וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ, אף שאינם יוצאים גם בשאר השנה מחמת עצלותם (רש"י), שמי שאינו יוצא מחמת שמחת החג אינו רק משובח, אלא מקיים מצוה, ועוד שאינו נקרא עצלן, אבל אלו שאינם יוצאים כל השנה, מכל מקום בחג משובחים הם, שמקיימים בכך מצוה (ערוך לנר).

אֵינִי וְהָאָמַר רַבִּי יִצְחָק וְכוּ' לֹא קַשְׁיָא הָא דְּאָזֵיל וְאָתֵי בְּיוֹמֵיהּ הָא דְּאָזֵיל וְלֹא אָתֵי בְּיוֹמֵיהּ, אולם לדעת חכמים אין חילוק, ואף אם אינו חוזר באותו יום צריך להקביל פני רבו ברגל (כסף משנה וערוך לנר לעיל י, ב, בדעת הרמב"ם תלמוד תורה ה, ז). ויש שביאר, שקושיית הגמ' היתה כיצד למד רבי יצחק שיש דין להקביל פני רבו ברגל מ'חודש' ו'שבת', הרי יתכן שברגל אין להקביל פני רבו משום שצריך לשמוח ברגל כדרשת רבי אליעזר, ומתרצת הגמ' שגם לפי רבי אליעזר ניתן ללמוד שצריך להקביל פני רבו ברגל, באופן שחוזר באותו יום (שפת אמת, בדעת הרמב"ם שם). ויש שכתב, שהחילוק האמור בגמ' הוא לדברי הכל, וגם לדעת חכמים אם אינו חוזר באותו יום אינו צריך להקביל פני רבו ברגל (מים חיים [לבעל הפרי חדש] על הרמב"ם שם, וראה ביאורנו לעיל י, ב ד"ה אנן ולעיל כה, א ד"ה שלוחי, האם המקבל פני רבו פטור ממצות סוכה).

אָמַר לוֹ מַהוּ שֶׁאֶפְרוֹשׂ עָלֶיהָ סָדִין - האם מותר להוסיף על אהל עראי בשבת (רש"י; רא"ה), ולא חשש שהסוכה תיפסל בכך, משום שנראה לעין כל שעושה כן מחמת שהשמש באה עליו, ופריסת סדין פוסלת רק באופן שעושה כן קודם שהגיעה השמש [שאז אינו ניכר שפרס את הסדין מפני החמה], ולא לאחר שכבר הגיעה (ט"ז או"ח תרכט, כב), ויש שביאר, שפריסת הסדין היתה מן הצד, וסכך פסול מן הצד אינו פוסל כשהוא פחות מארבע אמות (ערוך לנר לעיל י, א).

אָמַר לוֹ אֵין לְךָ כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הֶעֱמִיד מֻמְנֶה שׁוֹפֵט, ולא השיבו על שאלתו, משום שרבי אליעזר לא אמר דבר שלא שמע מרבותיו [כמבואר להלן (כח, א)] ועל כן השיאו לדבר אחר (רש"י), ויש שכתב, שהתכוון לרמוז לו שלכל שבט יש שופט ויש לו לשאול אותו (מהרש"א), ויש שכתב, שבאמרו לו שכל ישראל העמידו שופטים התכוון לרמוז לו שכל העדה כולם קדושים ולכן לא ישא לו פנים, אלא ילך אחר דעת המרובים ויעשה כדעת חכמים שמותר להוסיף על אהל עראי, ולא כדעתו שאין להוסיף (ערוך לנר).

■ המשך במילואים עמ' 128